

06.07.2010**Mariapori-tapaus - Oikeudenkäynnin kesto - Kohtuullinen aika - Sananvapaus - Kunnian suoja - Todistajan sananvapaus****Maat:** Suomi**Antopäivä:** 06.07.2010**Art:** 6:1, 10, 41**V:** Anna-Liisa Mariapori

Kysymys oikeudenkäynnin kohtuullisesta ajasta herjausjutussa. Kysymys myös verorikosasiassa kuullun todistajan sananvapaudesta sekä vielä siitä, loukattiinko veroviranomaisia kirjallaan arvostelleen henkilön sananvapautta jo sillä, että hänelle määrättiin herjauksesta ehdollinen vankeusrangaistus.

TOSISEIKAT: Valittajaa kuultiin joulukuussa 1997 veroasiantuntijan ominaisuudessa veropetoksesta syytetyn vastaajan todistajana. Näyttö käsitti mm. verotarkastajien A:n ja B:n laatiman verontarkastuskertomuksen. Valittaja teki omia laskelmiaan syytetyn veronalaisesta tulosta. Ero arvioissa oli noin 2,5 miljoonaa markkaa. Kun häneltä kysyttiin eri kerroilla, saattoiko ero johtua tarkastajien huolimattomuudesta tai ammatillisesta osaamattomuudesta, hän totesi, että ainoa selitys oli tahallisuus, koska tarkastajien luvuille ei ollut minkäänlaista perustetta. Oikeudenkäyntiä ja valittajan toteamuksia selostettiin eri sanomalehdissä. Tarkastajien nimiä ei mainittu. Oikeudenkäynti oli julkinen ja valittajan lausumat otettiin pöytäkirjaan sanatarkasti. Syytetty sai veropetoksesta tuomion, joka tuli lainvoimaiseksi kesäkuussa 1999. Vuonna 1998 valittaja julkaisi verotuksesta kirjan, jossa viitattiin kyseiseen juttuun ja todettiin mm., että joka tapauksessa verotarkastaja A teki täysin tietoisesti ja tahallaan väärän valan mutta, mikä ettei, olihan hänen aviomiehensä virallinen syyttäjä, joka oli työssä (nimeltä mainitussa) syyttäjänvirastossa. Kirjasta otettiin 5.000 kappaleen painos, josta noin 1.000 oli jaettu elokuun 1999 loppuun mennessä.

Poliisi kuulusteli valittajaa marraskuussa 1999. Loppulausunnon hän antoi tammikuussa 2000. Hänet haastettiin oikeuteen kirjalla tehdystä törkeästä herjauksesta helmikuussa 2001. Verotarkastajat yhtyivät syytteeseen ja laajensivat omasta puolestaan syytteen koskemaan myös mainitussa oikeudenkäynnissä esitettyjä lausumia. Valittaja pyysi lausumalleen eri kerroilla lisäaikaa sillä perusteella, että hän aikoi pyytää keskusrikospoliisia toimittamaan tutkinnan ja korkeinta hallinto-oikeutta purkamaan hallinto-oikeuksien eräitä päätöksiä. Käräjäoikeus pidensi vastausaikaa ensin syyskuulle 2001 ja sitten helmikuulle 2002. Käräjäoikeus sai korkeimman hallinto-oikeuden päätöksen purkuasiassa lokakuussa 2003. Herjausjuttua käsiteltiin oikeuden istunnossa toukokuussa 2004. Valittaja tuomittiin saman vuoden heinäkuussa kirjassaan esittämiensä lausumien johdosta törkeästä herjauksesta 4 kuukaudeksi ehdolliseen vankeuteen. Lisäksi hänet veloitettiin maksamaan A:lle vahingonkorvausta 5.000 euroa. Mitä tuli oikeudenkäynnissä esitettyihin lausumiin, oikeus katsoi, että ne perustivat herjauksen mutta eivät sen sijaan törkeää herjausta. Herjauksena teko oli vanhentunut. Valittaja kuitenkin veloitettiin maksamaan A:lle ja B:lle korvausta henkisistä kärsimyksistä kaikkiaan 4.000 euroa. Oikeudenkäyntiasiakirjat määrättiin pidettäväksi salassa 15 vuotta lainkohtia ja tuomitsemislauselmaa lukuun ottamatta.

Valittaja valitti hovioikeudelle ja pyysi, että juttua ei ryhdyttäisi valmistelemaan ennen kuin julkisen sanan neuvosto olisi antanut asiasta lausunnon tai ilmoittaisi, ettei lausuntoa annettaisi. Joulukuussa 2004

neuvosto ilmoitti hovioikeudelle, ettei se antaisi lausuntoa. Hovioikeudessa pidettiin suullinen käsittely tammikuussa 2006. Hovioikeus pysytti saman vuoden huhtikuussa enemmistöäänin käräjäoikeuden tuomion lopputuloksen. Korkein oikeus epäsi valitusluvan maaliskuussa 2007.

TUOMIO: 1) EIS 6 artiklan 1 kohdan rikkominen

Valittaja väitti, että oikeudenkäyntiä oli toimitettu kohtuuttoman pitkän ajan.

EIT totesi, että tarkasteltava aika alkoi marraskuusta 1999, jolloin poliisi oli kuulustellut valittajaa ensimmäisen kerran, ja päättyi valitusluvan epäämiseen maaliskuussa 2007. Kohtuullista aikaa täytyi arvioida tapauksen kaikkien asianhaarojen valossa ja ottamalla huomioon jutun vaikeuden sekä valittajan ja asianomaisten viranomaisten toiminnan. EIT pani merkille, että esitutkintaan ja syyteharkintaan oli kulunut noin vuosi ja juttu oli ollut vireillä käräjäoikeudessa yli 3 vuotta 7 kuukautta ja hovioikeudessa lähes vuosi ja 7 kuukautta. Valittaja oli eri kerroilla pyytänyt lisääaikaa lausumalleen ja jutun käsittelyn lykkäystä. Nämä pyynnöt eivät yksinään selittäneet oikeudenkäynnin huomattavan pitkää kestoa. Käräjäoikeus oli kullakin kerralla myöntänyt lisääaikaa useita kuukausia ja suostunut lykkäämään istuntoa yli 1,5 vuodella odotettaessa korkeimmassa hallinto-oikeudessa vireillä olleen menettelyn päättymistä. Kun se oli päättynyt syyskuussa 2003, istunto oli pidetty vasta 8 kuukauden kuluttua siitä. Hovioikeudelle tehty lykkäyspyyntö selitti vain 3 kuukauden viivytyksen. Suullisen käsittelyn järjestämiseen oli kulunut yli vuosi. EIT oli monissa vastaavissa tapauksissa katsonut EIS 6 artiklan 1 kohtaa rikotun. Hallitus ei ollut esittänyt mitään seikkaa, jonka vuoksi nyt olisi tultava toiseen tulokseen.

2) EIS 10 artiklan rikkominen

Valittaja väitti, että hänen tuomitsemisellaan oli loukattu hänen sananvapauttaan.

EIT katsoi, että puuttumiselle oli ollut peruste kotimaisessa rikoslaissa ja sillä oli pyritty hyväksyttävään tavoitteeseen eli toisten maineen tai oikeuksien suojeluun EIS 10 artiklan 2 kohdan mielessä. Mitä tuli samassa kohdassa mainittuun välttämättömyyteen, EIT totesi, että välttämättömyys tarkoitti pakottavan yhteiskunnallisen tarpeen olemassaoloa. Sitä arvioidessaan sopimusvaltioilla oli tiettyä harkintamarginaalia. Sananvapautteen puuttumisen tuli olla oikeassa suhteessa hyväksyttäviin tavoitteisiinsa ja sitä oli perusteltava relevantein ja riittävin syin. Huomioon oli tällöin otettava tapauksen kaikki asianhaarat, kiistanalaiset lausumat ja niiden esittämisen olot mukaan lukien. Viranomaisten oli sovellettava artiklan kanssa yhteensopivia normeja ja nojauduttava relevanteista seikoista tehtyyn hyväksyttävään arvioon. Virkamiesten, kuten poliitikkojenkin, oli suvaittava kritiikkiään yksityishenkilöitä enemmän, joskaan heitä ei voitu täysin rinnastaa poliitikkoihin toimintansa arvostelun kohdalta.

EIT pani merkille, että petosjutussa virallinen syyttäjä ja vastaajan avustaja olivat tehneet valittajalle kysymyksiä ja hän oli valan nojalla vastannut niihin lyhyesti ilman tarpeettomia selityksiä. Lehdissä julkaistuissa oikeudenkäyntiselostuksissa ei ollut mainittu verotarkastajien nimiä. Oikeudenkäynti oli ollut julkinen. Käräjäoikeuden mukaan valittaja ei ollut aktiivisesti kiinnittänyt median huomiota itseensä tai lausumiinsa eikä hän ollut kyennyt estämään lausumiensa selostamista mediassa. Lausumillaan hän oli kritisoinut verotarkastajien menettelyä vastaajan asiassa ja syyttänyt heitä virkarikoksesta. EIS 10 artikla suoja paitsi ajatusten ja tietojen sisältöä myös tapaa, jolla niitä esitettiin. Artiklan suoja ulottui myös oikeuden istuntosaliin mutta se ei ollut sielläkään täysin vapaata vaan sitä voitiin rajoittaa tietyillä riittävän tärkeillä perusteilla kuten oikeuslaitoksen arvovallan varmistamisen vuoksi. EIT:n oikeuskäytännön mukaan esim. vastaajan avustajan sananvapauden rajoittaminen ei ollut välttämätöntä, ei edes lievän rangaistuksen muodossa, muutoin kuin vain poikkeuksellisissa oloissa. EIT:n mielestä sama koski todistajien oikeuden istunnossa antamia lausumia. Sananvapautteen puuttuminen oikeudenkäynnin aikana saattoi herättää kysymyksiä myös oikeudenkäynnin oikeudenmukaisuudesta EIS 6 artiklan

mielessä. Osapuolten tasa-arvo ja muut oikeudenmukaisuutta koskevat seikat saattoivat edellyttää argumenttien vapaata vaihtoa asianosaisten välillä. Tuomioistuimen ja sen puheenjohtajan tuli ohjata käsittelyä niin, että asianosaiset käyttäytyivät asianmukaisesti ja että oikeudenkäynti olisi oikeudenmukaista. Käsillä olevassa tapauksessa puheenjohtaja ei ollut puuttunut keskusteluun eikä kehottanut valittajaa peruuttamaan lausumaansa taikka ilmoittanut hänelle vakavan lausuman seurauksista. EIT huomautti myös siitä, että verotarkastajilla oli kontradiktorisessa menettelyssä ollut tilaisuus osoittaa valittajan syytökset vääriksi. Vielä EIT painotti sitä, että hän oli esiintynyt syytetyn todistajana ja vastannut vain hänelle esitettyihin kysymyksiin. Tosin häntä ei ollut vanhentumisen johdosta tuomittu rangaistukseen mutta hänet oli velvoitettu maksamaan kaikkiaan 4.000 euroa korvauksena A:n ja B:n henkisistä kärsimyksistä. Yhteenvetona EIT totesi, että verotarkastajilta oli kohtuudella voitu odottaa suvaitsevuuksia valittajan valan nojalla syytetyn todistajana antamien lausumien suhteen varsinkin, kun hänellä oli ollut velvollisuus vastata hänelle esitettyihin kysymyksiin ja siten esittää näkemyksensä tosiseikoista. Kohtuullista tasapainoa eri intressien välillä ei käsillä olevassa tapauksessa ollut löydetty.

Mitä tuli valittajan kirjassa esitettyihin lausumiin, EIT totesi, että kirjaa voitiin pitää poleemisena dokumenttina tai pamflettina, jolla pyrittiin edistämään julkista keskustelua. Kirjalla oli lähinnä esitetty valittajan näkemyksiä veroviranomaisten, verotarkastaja A mukaan lukien, toiminnasta. Hänet oli tuomittu ehdolliseen vankeuteen ja korvauksiin. Vaikka seuraamusten määrääminen kuului kansallisille viranomaisille, EIT piti kuitenkin vankeusrangaistusta herjauksen seuraamuksena sananvapauden kanssa yhteensopivana vain poikkeuksellisissa oloissa erityisesti silloin, kun sananvapauden käytöllä oli loukattu vakavasti muita perusoikeuksia. Käsillä oleva tapaus oli klassinen esimerkki yksilöön kohdistuvasta herjauksesta keskusteltaessa hyväksyttävää julkista mielenkiintoa omaavasta tärkeästä asiasta eli veroviranomaisten toiminnasta eikä niin ollen vankeusrangaistuksen määrääminen ollut mitenkään oikeutettua. Sellainen rangaistus ehkäisi väistämättä julkista keskustelua ehdollisenakin. EN oli päätöksellään 1577(2007) vaatinut jäsenvaltioitaan luopumaan viipymättä vankeusrangaistuksista herjausjutuissa. Jo seuraamusten ankaruus osoitti, että sananvapauden puuttuminen ei käsillä olevassa tapauksessa ollut ollut välttämätöntä. Siten EIS 10 artiklaa oli rikottu sekä oikeudenkäynnissä että kirjassa esitettyjen lausumien kohdalta.

3) EIS 41 artiklan soveltaminen

Valittaja vaati korvausta taloudellisesta ja aineettomasta vahingostaan sekä juttuun liittyneistä kuluistaan. EIT myönsi taloudellisesta vahingosta 33.390,84 euroa ja aineettomasta vahingosta 6.000 euroa sekä kuluista 10.000 euroa.

LOPPUTULOS: EIT katsoi yksimielisesti, että EIS 6 artiklan 1 kohtaa ja EIS 10 artiklaa oli rikottu ja että valtion oli maksettava valittajalle korvausta taloudellisesta vahingosta 33.390,84 euroa, aineettomasta vahingosta 6.000 euroa ja kuluista 10.000 euroa kaikki määrät mahdollisine veroineen 3 %:lla korotetun EKP:n maksuvalmiusluoton koron mukaisine viivästyskorkeineen.

Viittaukset: EIS 6 artikla: Pelissier and Sassi, R:1999/II. EIS 10 artikla: Sunday Times, EIT: A-30; Lingens, EIT: A-103; Barfod, EIT: A-149; Jersild, EIT: A-298; Fressoz and Roire, R:1999/I; Janowski, R:1999/I; Surek and Özdemir 8.7.1999; Nilsen and Johnsen, R:1999/VIII; News Verlags GmbH & Co.KG, R:2000/I; Nikula, R:2002/II; Feridun Yazar 23.9.2004; Karhuvaara and Iltalehti, R:2004/X; Selistö 16.11.2004; Cumpuna and Mazare, R:2004/XI; Kyprianou, R:2005/XIII; Eerikäinen and others 10.2.2009.

[Finlex](#) > [Oikeuskäytäntö](#) > [Eurooppa-tuomioistuimet](#) > [Euroopan ihmisoikeustuomioistuim](#) > [2010](#) > [06.07.2010](#)

Finlex ® on oikeusministeriön omistama oikeudellisen aineiston julkinen ja maksuton Internet-palvelu. Finlexin sisällön tuottaa ja sitä ylläpitää Edita Publishing Oy. Oikeusministeriö tai Edita eivät vastaa tietokantojen sisällössä mahdollisesti esiintyvistä virheistä, niiden käytöstä käyttäjälle.

aiheutuvista välittömistä tai välillisistä vahingoista tai Internet-tietoverkossa esiintyvistä käyttökatkoista tai muista häiriöistä.